

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА УКРАЇНИ: ОЦІНКА СУСПІЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИМИ НАУКОВЦЯМИ

Л. В. Білоус

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15;
тел. +380 (342) 72-71-40; e-mail: igr@nung.edu.ua*

Стаття присвячена аналізу досліджень вітчизняними науковцями суспільної ефективності політичної еліти України та висвітленню оцінок її діяльності з точки зору реалізації суспільних інтересів.

Зазначено, що з-поміж численних праць вітчизняних учених щодо розгляду тих чи інших аспектів процесів формування та функціонування політичної еліти України, є розвідки А. Пахарєва, Ф. Рудича, О. Гладкого, М. Головатого, М. Шульги, М. Михальченка, І. Побочія, Ю. Шайгородського та багатьох інших, в яких піднімається вказана проблема.

Зауважено, що дослідники переважно негативно оцінюють суспільну діяльність політичної еліти в період незалежності України. Вони акцентують на тому, що «формальна» політична еліта, «псевдоеліта» України не є цільною та згуртованою. Вона нездатна мислити масштабно і стратегічно, неготова брати на себе історичну відповідальність за долю суспільства в цілому, гідно захищати національні інтереси, боротися з корупцією та загалом рішуче проводити реформи. Вітчизняні дослідники наголошують, що політична еліта України у своїй діяльності поки що мотивована переважно власними вузькими бізнес-інтересами, а не інтересами суспільства і держави.

У статті висловлюється думка про те, що негативна оцінка суспільної діяльності політичної еліти вітчизняними науковцями є узагальненим теоретичним відображенням реальної недовіри людей до владних структур в Україні через політичні кризи, корупцію, низькі зарплати та високі ціни, інфляцію, вимушену еміграцію за кордон, конфлікт на Сході тощо, що показують різні соціологічні опитування.

Аналіз наукових розвідок щодо оцінювання суспільної ефективності політичної еліти нашої країни також дозволив виокремити бачення дослідниками певних умов, за яких можлива успішна реалізація елітою функції суб'єкта суспільної трансформації.

Ключові слова: *політична еліта України, вітчизняні вчені, оцінка суспільної ефективності політичної еліти вітчизняними науковцями, довіра громадян до державних та суспільних інститутів.*

Слово «еліта» в перекладі з французької, як відомо, означає «кращий», «відбірний», «вибраний». Цей термін, починаючи із XVII ст., спочатку вживався для позначення товарів вищої якості, гатунку і лише згодом був перенесений на сферу суспільного життя для вирізнення груп «кращих» людей – вищої знаті, духовенства, військових. Та попри розмаїтість еліт найчастіше говорять про політичну еліту, що зрозуміло, оскільки вона виконує у суспільстві функції, від яких залежить стан та спроможність різних категорій громадян і, врешті-решт, усього суспільства.

Перші сучасні концепції еліт були розроблені В. Парето, Г. Москою, Р. Міхельсом, які започаткували ціннісний та функціональний (організаційний) підходи до обґрунтування необхідності еліти в суспільстві.

Погоджуємося з думкою, що, коли ціннісний підхід до політичної еліти (В. Парето) дещо ідеалізує політиків як особистостей, то функціональний підхід (Г. Моска, Р. Міхельс), який є більш реалістичним, робить наголос не на якихось особливих якостях політичної еліти, а на її особливому місці в системі суспільного поділу праці, завдяки якому вона виступає як окрема соціальна менш-більш стала за своїм складом і згуртована група людей, що здійснює функції політичного керівництва та управління з опорою на політичні норми та силу державного примусу [23, с. 362].

Саме з позиції суспільної ефективності здійснення політичною елітою найважливіших для неї функцій керівництва та управління має вимірюватись, на нашу думку, цінність еліти. Адже «елітарність, – як вдало висловився О. Гладкий, – це не ідеологічний антураж, бажане оформлення групи можновладців, які не проти того, щоб зійти за еліту – це поняття стосується не тільки успішності індивіда, його досягнень, а й користі, яку він приносить суспільству» [3, с. 45].

Аналіз вітчизняних наукових публікацій, присвячених проблемі політичних еліт, показує, що дослідники (В. Скуратівський, М. Михальченко, В. Андрущенко, Б. Кухта, Д. Видрін, А. Пахарев, М. Шульга, М. Пірен, М. Обушний, Н. Кононенко, В. Олещенко та багато інших) зосереджують увагу на сутності, особливостях, шляхах та етапах формування політичної еліти України, аналізі її соціальної структури, ідеологічних вподобаннях тощо. Значне місце в таких наукових розвідках посідає дослідження проблеми суспільної ефективності української політичної, зокрема правлячої еліти, її дієвості з точки зору реалізації суспільних інтересів.

Метою нашої статті є спроба аналізу досліджень вітчизняними науковцями суспільної ефективності політичної еліти України та висвітленню оцінок її діяльності щодо реалізації суспільних інтересів.

Забігаючи наперед, зазначимо, що абсолютна більшість науковців дає негативну оцінку діяльності політичної еліти в умовах незалежності

України. Так, наприклад, А. Пахарев політичну еліту України, яка, на його думку, є своєрідним симбіозом вихідців з колишніх радянських владних структур, політичних представників «нових українців» та колишніх опозиціонерів із складу націонал-радикалів, називає «формальною політичною елітою», яка не має «перспективної надійності та респектабельної ґрунтовності» [13, с. 11-14].

Інший дослідник, Ф. Рудич, спостерігає в Україні феномен приватизації влади, сутність якого полягає у прагненні політичних партій, владних еліт посилити владу заради самої влади або для розподілу державних ресурсів, а не для реалізації їхніх виборчих програм, спрямованих на піднесення рівня життя громадян [18, с. 49].

Політичний істеблїшмент України науковець О.Гладкий називає «правлячим класом», «людьми, які лише перебувають при владі, але аж ніяк не елітою в повному (повноцінному) її розумінні. Цей прошарок, – підкреслює автор, – не має навіть половини ознак еліти і, щонайгірше, є відірваним від потреб та бід суспільства і продовжує дистанціюватися від нього. Будучи неспроможним вивести суспільство із економічної, моральної кризи, злиднів та зневіри, сучасна політична псевдоеліта швидше паразитує на тілі суспільства, аніж очолює його та служить йому взірцем. Тому не варто численну армію функціонерів державного апарату ототожнювати з елітою суспільства» [3, с. 45].

Політична еліта незалежної України не так давно, як зазначає М. Головатий, завоювала авторитет серед пересічних громадян критикою бюрократизму, формалізму, роздутих управлінських штатів, критикою корупції та колишніх привілеїв старої номенклатури. Але сучасна політична еліта має привілеї незрівнянно більші, ніж її попередники, що створює для неї загрозу, як не парадоксально, теж перетворитися якщо не в тоталітарну еліту, то в деякому разі набути рис деспотизму, а щодо загрози відірватися від власного народу – то це, на думку вченого, майже реальність завтрашнього дня [4, с. 45-46].

Зауважимо, що прикрою реальністю сьогодення є справжній розкол нашої країни – поділ на Україну дуже заможних і Україну дуже бідних. Про це свідчать дані соціологічних досліджень, які вказують на розрив між прибутками заможних і бідних у нашій державі в 40 разів (в той час, як розрив у 25 разів уже вважається порогом революційної ситуації) [21, с. 38].

Негативну оцінку діяльності української політичної еліти дає дослідник І. Побочій, відзначаючи відсутність у неї довгострокової програми реформ, таких необхідних для правлячої еліти якостей як відносна згуртованість, цільність та єдність, неготовність взяти на себе історичну відповідальність за долю суспільства в цілому, нездатність еліти показати себе конкуруючою силою у світоглядній площині та розумних тлумачень пріоритетів як всередині країни, так і за її межами [15].

На думку В. Подгорної, такі політичні еліти як в Україні не здатні мислити стратегічно, тобто вирішувати складні завдання у складних умовах. Вони є лише користувачами владних повноважень та національного багатства. Тому сутністю їхньої політики є лише прагнення за будь-яку ціну встановити монополію на збір ренти з усього національного багатства [14].

Політолог М. Шульга обґрунтовує відсутність повноцінної самостійної політичної еліти в Україні рихлістю політичної структури суспільства, ідеологічною аморфністю політичних партій, недовірою до них суспільства. Якщо така еліта й існує, то є слабкою і має значно менші можливості формулювати та приймати державні рішення, ніж державна адміністративна еліта. За оцінкою вченого, правляча еліта в Україні за останні роки не виявила ані поведінки, адекватної історичним викликам країни, ані відповідальності, яка гарантувала б майбутнє народові та країні. Депопуляція, відплив капіталу з країни, відсутність фінансово-економічних груп, члени яких пов'язували б своє майбутнє з Україною – все це, як вважає М. Шульга, свідчить, що вкоріненій й відповідальній правлячій еліти в Україні немає, вона ще не склалася. Максимум турботи, яку виявляє еліта, зосереджено в координатах «тут і зараз», та й то, якщо загроза стосується безпосередньо її, а не суспільства в цілому [24].

Тут доречно нагадати про офшорний скандал, який стався у квітні 2016 р. в Україні у зв'язку з відкриттям даних юридичної кампанії Mossack Fonseca, де фігурувало прізвище чинного Президента України П. Порошенка. Ситуація з офшорами негативно відобразилася на репутаційному іміджі нашої держави та показала тісну взаємодію влади і бізнесу й відсутність фактичної відповідальності за правопорушення державних керманів. На практиці відбувається одночасне поєднання депутатських або президентських повноважень з їх бізнес-діяльністю, що відповідно до законодавства України заборонено, утворюючи тим самим кланово-олігархічну політичну систему [19].

Науковець Л. Горохова стверджує, що система, яка утвердилася в Україні в середині 2000-х років і функціонує досі, практично, без змін, є відверто тупиковою, абсолютно недієздатною у якості основи державного ладу й осердя суспільної рівноваги. Події на політичній арені в 2006-2009 р.р. показали, що в країні між собою завжди борються «негідники з мерзотниками», від так адекватної альтернативи немає і бути не може [2, с. 158].

Можливості, які дала Помаранчева революція, на думку політолога А. Окари, були вбиті через те, що Президент В. Ющенко, який мав стати гарантом розвитку та модернізації України, усе спустив на гальмах [12]. Він, як вважають науковці Ю. Мацієвський та І. Собчук, не виявляв рішучості у впровадженні реформ, втягнувся у боротьбу за повноваження з прем'єром Ю. Тимошенко, чим сприяв розчаруванню у «демократії» серед більшості українців і приходу В. Януковича до влади

[10, с. 3]. Виразним трендом політичного процесу в Україні за президентства останнього, на думку цих же дослідників, стало формування централізованої системи управління, що характеризувалось корупцією, клієнтелізмом та непотизмом [10, с. 22].

Сучасну політичну систему України науковець Л. Горохова називає неофеодальною, де «касти чиновників і представників олігархічного бізнесу становлять замкнену корпорацію, що функціонує «по той бік добра і зла», понад законом, всупереч йому і на шкоду суспільству» [2, с. 158].

Дослідник М. Козловець вважає, що за роки незалежності у нас, на жаль, не сформувалася власна «національна аристократія», яка прагнула б стати провідником суспільної консолідації та духовного відродження України. Нову еліту автор пропонує вважати національною, демократичною лише умовно, або як норматив, маючи на увазі, що створення дійсно державницької еліти – одне із пріоритетних завдань розвитку політичної системи нашого суспільства. Нинішній вітчизняний істеблішмент, на думку М. Козловець, уособлює квазі-еліту, яка не здатна адекватно відповідати викликам глобалізованого світу, гідно захищати національні інтереси. В особі найвищих державних чиновників, опозиції, в особі усього українського політичного класу вчений бачить головну проблему країни – відсутність людей, здатних мислити масштабно, стратегічно, відповідати на ризики і виклики, що постали перед Україною у XXI столітті [7, с. 144-145].

Акцентуючи на суспільній неефективності української політичної еліти, науковець В. Танчер називає її «соціальною групою, яка виконує обов'язки еліти» [1], а І. Дмитренко – «не елітарною номенклатурою», «неелітарною елітою» [1].

Заради об'єктивності потрібно вказати і на позитивні оцінки в українських наукових колах сучасної політичної еліти з огляду на ті позитивні зрушення, що відбулися в процесі її функціонування. Такими «плюсами» в діяльності української еліти М. Михальченко вважає: 1) в переважній більшості сформувалася національна українська еліта, яка не заперечує права України на незалежність; 2) активізувалася циркуляція еліт між центром і регіонами; 3) українська еліта стала частиною європейської еліти не тільки географічно, а й інтелектуально, за способом мислення і дій; 4) національний характер і могутній потенціал української еліти визнає колишня метрополія – Росія; 5) українська еліта все частіше виступає ініціатором інтегративних процесів на пострадянському просторі на базі нових принципів співпраці – взаємоврахування національних інтересів, взаємоповаги, взаємодопомоги тощо [11].

До позитивів діяльності представників політичної еліти України в період після Євромайдану варто, звичайно, віднести започаткований ними процес численних реформ в різних сферах життєдіяльності: освітньої, медичної, пенсійної, адміністративної, судової, прокуратури, пра-

воохоронних органів, ін. На жаль, здійснюються вони повільно, з великими труднощами, часто формально. На думку дослідника Ю. Шайгородського, основною перепоною українських реформ став внутрішній фактор, серед ознак якого виступають: неконсолідованість еліт, корумпованість, їх автаркія, коли еліти розглядають суспільство лише як ресурс для забезпечення власного майнового та владного статусу, однак не сприймають себе як частину суспільства, відповідно не пов'язують позитивні суспільні перетворення як власне благо, незріла правова свідомість більшої частини правлячої еліти, перманентна нецивілізована боротьба фінансово-економічних і політичних кланів за владу тощо [22, с. 328-332].

Практика показує, що боротьба з корупцією, особливо з топ-корупцією, яка є нагальною вимогою українського суспільства, не стала пріоритетною для багатьох владних еліт, здійснюється без певної системи і вимогливості, достатнього інформаційного забезпечення, додержання принципу розподілу функцій та відповідальності [17, с. 178]. Як свідчать дані світових рейтингів, ситуація із запобіганням поширенню корупції та її негативних наслідків в Україні не покращується, що є великим негативом іміджу України у світі. У світовому «Індексі сприйняття корупції» (CPI) за 2017 р. Україна отримала 30 балів із 100 можливих у дослідженні Transparency International і посіла 130 місце (із 180 країн) [9]. Це на один бал більше та на одну позицію вище, ніж у 2016 р., але недостатньо, на наше переконання, для країни, влада якої назвала боротьбу з корупцією головним пріоритетом.

Вагомим вважаємо висновок науковців В. Якобчука, М. Пірен, В. Ребкала, що основа протидії корупції – політична воля перших осіб держави, їх моральна та правова чистота [17, с.179; 8, с. 194].

Негативна оцінка суспільної діяльності політичної еліти України вітчизняними науковцями є лише узагальненим теоретичним відображенням реальної недовіри людей до владних структур в Україні через постійні політичні кризи, корупцію, зокрема, політичну корупцію, низькі зарплати та високі ціни, інфляцію, вимушену еміграцію за кордон в пошуках кращого життя, не в останню чергу – через конфлікт на Сході тощо.

З приходом кожної нової влади, зміні парламенту чи уряду люди покладають значні сподівання на суспільні зрушення та поліпшення життя. Не можна не погодитися з думкою директора соціологічної служби Центру Разумкова А. Биченка про те, що для людей важливими є конкретні результати, а не політичні рішення, не факт схвалення реформістських законів і указів, а їхнє практичне застосування кожною людиною [16]. А з цим у нашої влади завжди були проблеми. Звідси – відповідне ставлення суспільства до державних та суспільних інститутів, яке періодично «вимірюють» у відсотках відомі соціологічні служби України.

Так, згідно з результатами трьох загальносоціологічних опитувань, проведених у вересні, листопаді, грудні 2015 р. «Українським інститу-

том соціальних досліджень ім. О. Яременка» спільно з «Центром «Соціальний моніторинг», найвищий рівень громадської довіри станом на листопад 2015 р. був до громадських об'єднань – 61%. Також більшість українського населення довіряло місцевим органам влади (органи місцевого самоврядування), аніж державній владі. Тоді як найменший рівень довіри був до вітчизняної судової системи – 12% [6, с. 2].

Дослідження, проведене соціологічною службою Центру Разумкова у жовтні 2017 р. щодо рівня довіри до державних та соціальних інститутів, підтримки дій влади, показало, що серед інститутів держави та суспільства найбільшу довіру громадян мають волонтерські організації (їм довіряють 66,7% опитаних), церква (64,4%), Збройні Сили України (57,3%), добровольчі батальйони (53,9%), Національна гвардія України (52,6%), Державна служба з надзвичайних ситуацій (50,5%), громадські організації (48,0%), Державна прикордонна служба (46,4%), українські ЗМІ (48,3%). Президенту України довіряють 24,8% опитаних, не довіряють – 68,2%, Уряду – відповідно 19,8% і 73,1%, Національному банку – відповідно 15,3% і 75,2%, Верховній Раді – відповідно 13,8% і 80,7% [20].

Показовим у цьому дослідженні є рейтинг найвищої посадової особи держави – Президента України П. Порошенка, який з майже 55% рівня довіри виборців у травні 2014 р. впав до майже 25% на жовтень 2017 р. Втім, як свідчить аналіз ВВС Україна соціологічних даних про те, як змінювалися рейтинги довіри до попередніх Президентів України і в чому були їх головні причини (за основу були взяті результати опитувань, проведених Центром Разумкова та фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва), чинний Президент П. Порошенко не порушив української традиції – усі Президенти мали схожі результати своєї діяльності. Тобто жоден з українських Президентів, пройшовши середину свого строку, не зміг покращити свої рейтинги, а на п'ятий рік керівництва країною цей рейтинг ще більше знижувався [16].

Директор фонду «Демократичні ініціативи» І. Бекешкіна дуже просто пояснює причини втрати Президентами довіри виборців тим, що жоден з них, в т.ч. й П. Порошенко, так і не змінив систему в країні, яка залишається системою «олігархічно-монополістичної економіки, де партії і фракції в парламенті – це політичні «органи» економічно-олігархічних груп, які просувають свої інтереси» [16].

Вітчизняні науковці та публіцисти стверджують, що в нашій країні встановлена подвійна мораль. Суспільство отримало «взірець» у вигляді поведінки представників еліти, головними рисами якої є орієнтація на цінності особистого споживання, зневага до тих, хто не є елітою, і кому пропонується керуватися законом, встановленим для всіх. Своєю поведінкою правляча еліта розбещує суспільство, що призводить до корозії моральних цінностей [5].

Основну причину суспільної неефективності політичної еліти України дослідники вбачають не у відсутності знань та умінь, а в тому,

що вона не має потреби брати до уваги інтереси суспільства. Поки що, як стверджує Ю. Шайгородський, еліта в Україні «у своїй діяльності мотивована переважно власними економічними вузькими партійно-корпоративними та бізнес-інтересами. Інтереси ж держави – залишаються поза межами мотиваційного поля» [22, с. 332].

А потреба служіння своєму народові може диктуватися: 1) моральними засадами еліти (на жаль, мораль колишньої радянської номенклатури та нової буржуазії такої чесноти, як служіння суспільству, не передбачає); 2) дієвими механізмами її політичної відповідальності (в Україні поки що немає, наприклад, Конституцією не передбачений звіт Президента про виконання своєї програми, що є особливо актуальним тоді, коли діючий Президент балотується на другий термін); 3) тиском громадянського суспільства (мабуть, цей тиск ще недостатній для того, щоб еліта привілеїв, якою вона є сьогодні в Україні, поступилася місцем еліті заслуг, еліті відповідальності за долю свого народу – Л.Б.) [5].

Драма і трагедія української політичної історії полягає в тому, що українському народові завжди бракувало національної еліти, патріотичної провідної верстви, про що, наприклад, свого часу писали Т. Шевченко й Д. Донцов.

Для України, що взяла курс на проведення демократичних реформ, нагальною потребою є й формування національно-патріотичної еліти, яка ставила б на перший план саме ідею служіння своєму народу, формування єдиного національного економічного, мовно-інформаційного, культурного, релігійного та інших просторів, в яких українці різних регіонів за допомогою освіти та просвіти могли усвідомити себе соборною державотворчою нацією. Така еліта має виробити єдину ідеологію і мету політичного курсу, котрі об'єднують усі групи і верстви суспільства, класи та партії, що відображають їхні професійні, національні, територіальні інтереси, здатні відродити стимули до праці, спрямувати їх на створення громадянського суспільства, в якому діє система соціального діалогу [7, с. 146-147].

Поділяємо думку М. Козловець про те, що успішна реалізація політичною елітою функції суб'єкта суспільних трансформацій, якісних змін можлива лише за певних умов, а саме: наявності політичного плюралізму, зміни виборчої системи з метою гарантування рівноправної конкуренції потенційних еліт; формування переважної більшості політичної еліти не шляхом призначень, а в результаті загальних виборів і конкурентного відбору; формування консенсусно-об'єданого типу політичної еліти; максимальної відкритості її формування на усіх рівнях, упередження можливості її трансформації у «нову номенклатуру», постійне поповнення її професійно підготовленими і функціонально здібними людьми; оновлення менталітету політичної еліти, усвідомлення того, що суспільні зміни потребують серйозного інформаційного супроводу, врахування думки народу, інституцій громадянського суспіль-

ства; наявності постійного демократичного контролю за діяльністю владних структур з боку громадськості, ЗМІ, політичних партій та організацій; згуртованості різних верств суспільства, гармонізації їхніх соціальних інтересів, досягнення співробітництва і тісної взаємодії усіх сил у суспільстві; чіткого дотримання законності, демократичних норм і процедур, необхідних і обов'язкових для нормального функціонування правової держави і громадянського суспільства [7, с. 148].

Література

1. Амельченко А.Е. Теоретико-методологические предпосылки элитизма и украинская политическая элита / А.Е. Амельченко // Грани. – 2006. – №5.
2. Вплив політичної еліти на суспільну ситуацію в Україні [Електронний ресурс] / Горохова Л.В. // «Українські еліти у цивілізаційному розвитку Європи». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Житомир. – Вид. Євенок О.О., 2017. – с. 156-160. – Режим доступу: http://znau.edu.ua/images/imagesnews/2017/11/Zbirnyk_%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%95%D0%A3...%20%D0%95%D0%BB_%D1%82%D0%B8.pdf.
3. Гладкий О. До проблеми політичної еліти України / О.Гладкий // Нова політика. – 1999. – №3.
4. Головатий М. Проблеми і біль становлення української еліти / М.Головатий // Нова політика. – 1999. – №2.
5. Дзеркало тижня. – 2003. – 15 листопада.
6. Динаміка рівня довіри соціальним інститутам та органам влади наприкінці 2015 року [Електронний ресурс] / О.М. Балакірєва, Д.А. Дмитрук // Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. – 9с. – Режим доступу: <http://www.wisr.org.ua/img/upload/files/2016%2001%2014%20PR%201.pdf>.
7. Елітаризація політичного правлячого класу як імперативна передумова українського поступу [Електронний ресурс] / Козловець М.А. // «Українські еліти у цивілізаційному розвитку Європи». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Житомир. – Вид. Євенок О.О., 2017. – с. 144-149. Режим доступу: http://znau.edu.ua/images/imagesnews/2017/11/Zbirnyk_%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%95%D0%A3...%20%D0%95%D0%BB_%D1%82%D0%B8.pdf.
8. Запобігання корупції в системі політико-владних відносин сучасного українського суспільства [Електронний ресурс] / Марія Пірен, Валерій Ребкало // Вісник Національної Академії державного управління при Президентові України. Серія «Державне управління». – 2011. – Вип. №4. – с.191-200. – Режим доступу: <https://soc-work-cnu.cv.ua/6pub/4.pdf>.
9. Індекс сприйняття корупції у світі – 2017 – Transparency International Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/cpi2017>.
10. Клієнтелізм в українській політиці у період президентства Віктора Януковича [Електронний ресурс] /Юрій Мацієвський, Іван Собчук. –

- Острог, 2014. – 30 с. Режим доступу: https://cpr.oa.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/06/Clientelism_Matsiyevsky_Sobchuk.pdf.
11. Михальченко М. Еліта в Україні: істе, куме, що зварили / М. Михальченко // Віче. – 2003. – №1. – с. 7-11.
 12. Нова політична еліта – Андрій Окара. 28 серпня 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/nova_politichna_elita_n1084468.
 13. Пахарев А. Політична еліта. Формальна? Справжня? / А.Пахарев // Віче. – 1997. – №11.
 14. Піднесення нової Європи неможливе без України [Електронний ресурс] / Вікторія Подгорна. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobusi/pidnesennya-novoyi-yevropy-nemozhlyve-bez-ukrayiny>.
 15. Побочий И. Элита классическая и элита украинская: ее место в политической борьбе / И. Побочий // Грані. – 2006. – №3.
 16. Порошенко і попередники: чий рейтинг падав найнижче? [Електронний ресурс] / Світлана Дорош. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40171736>.
 17. Роль владних еліт у запобіганні корупції [Електронний ресурс] / Якобчук В.В., Бражевський В.М. // «Українські еліти у цивілізаційному розвитку Європи». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Житомир. – Вид.Євенок О.О., 2017. – с.177-181. Режим доступу: http://znau.edu.ua/images/imagesnews/2017/11/Zbirnyk_%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%95%D0%A3...%20%D0%95%D0%BB_%D1%82%D0%B8.pdf.
 18. Рудич Ф. Наука про політику: сучасний стан та тенденції розвитку / Ф. Рудич // Віче.- 2002. - №5. – с. 46-54.
 19. Самаєва Ю. Що не дозволено Юпітеру? / Ю. Самаєва // Дзеркало тижня. – 2016. – 5-16 квітня.
 20. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації – Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/napryamki/sotsiolohichni-doslidzhennia/stavlennia-hromadian-ukrainy-do-suspilnykh-instytutiv-elektoralni-oriiientatsii-2>.
 21. «Треба звільнити Україну від паразитичної бидло еліти» (Інтерв'ю О. Перевозної з А. Золотарьовим) // Країна. – 2013. – №23(176). – с. 35-38.
 22. Українська політична еліта: стереотипні практики і виклики сучасності [Електронний ресурс] / Юрій Шайгородський. – Режим доступу: lib.iitta.gov.ua/166101/1/УКРАЇНСЬКА%20ПОЛІТИЧНА%20ЕЛІТА.pdf
 23. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: Підручник / П.П. Шляхтун. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.
 24. Шульга М. Етапи становлення політичної еліти в Україні в роки незалежності / М.Шульга // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2006. – №4. – с. 24-37.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 26.12.2018 р.
Рекомендовано до друку д. політ. н., професором Федорчак Т.П.,
д. іст. н., професором Мандриком Я.І.*

UKRAINIAN POLITICAL ELITE: SOCIAL EFFECTIVENESS ASSESSMENT BY DOMESTIC SCIENTISTS

L. V. Bilous

*Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas;
76019, Ivano-Frankivsk City, Karpatska Street, 15;
ph. +380(342) 72-71-40; e-mail: igp@nung.edu.ua*

The article deals with the analysis of domestic scientists' research on the Ukrainian political elite social effectiveness and provides the coverage of their activity assessment in terms of public interests realization.

It is noted that among the numerous works of domestic scientists on the consideration of certain aspects of the Ukrainian political elite formation and functioning processes there are A. Pakhariev's, F. Rudych's, O. Hladkyi's, M. Holovaty'i's, M. Shulha's, M. Mykhailychenko's, I. Pobochii's, Y. Shaihorodskiy's and many other's researches where the matter is raised.

It is noticed that the scientists mainly negatively evaluate the political elite's social activity in the period of Ukrainian independence. They emphasize that the "formal" political elite, "pseudoelite" of Ukraine is not solid and cohesive. They are not capable of thinking strategically and on a large scale, they are not ready to take historical responsibility for the society's fate as a whole, adequately protect national interests, fight against corruption and, in general, resolutely carry out reforms. Domestic scientists emphasize that the Ukrainian political elite in their activity are still motivated mainly by their own narrow business interests, but not the interests of the society and the state.

The article suggests that the political elite social activity negative assessment by the domestic scientists is a general theoretical reflection of people's real distrust of the Ukrainian authority because of political crisis, corruption, low salaries and high prices, inflation, forced emigration abroad, the conflict in the East and so on as various opinion polls show.

The analysis of the scientific researches on our country's political elite social effectiveness assessment has also made it possible to single out the scientists' vision of certain conditions under which a successful fulfillment of the elite's social transformation subject function is possible.

Key words: *Ukrainian political elite, domestic scientists, political elite social effectiveness assessment by domestic scientists, citizens' trust in the state and public institutions.*